

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för taksäkerhetsprodukter

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter
Utgivare: Boverket, november, 2023
Processnummer: 3.5.4
Diarienummer: 2566/2020

Förord

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden. Syftet med Boverkets marknadskontroll är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i lagstiftningen och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet.

Denna rapport avslutar Boverkets marknadskontrollprojekt avseende tak-säkerhetsprodukter. Projektet har omfattat dokumentationskontroll och provning av takstegar och takbryggor som finns på den svenska marknaden.

Slutrapporten är sammanställd av jurist Ieva Kisieliute på enheten för Tillsyn.

Karlskrona november 2023

Peter Fransson
avdelningschef

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Inledning.....	6
Byggproduktförordningens krav	6
Marknadskontrollens genomförande	8
Urval	8
Dokumentationskontroll.....	8
Provning	8
Marknadskontrollens resultat.....	9
Dokumentationskontroll.....	9
Provning	11
Slutsatser.....	13

Sammanfattning

Boverkets marknadskontroll syftar till att säkerställa att byggprodukter som tillhandahålls på marknaden i Sverige uppfyller gällande krav.

Boverket har under år 2020–2023 utfört marknadskontroll av taksäkerhetsprodukter. Kontrollen har omfattat dokumentationskontroll och provning av ett urval av takstegar och takbryggor tillgängliga på den svenska marknaden.

Boverkets slutsats är att det finns en varierande grad av regelefterlevnad inom detta produktområde. Dokumentationen innehöll vissa brister men dessa åtgärdades efter kommunikation med berörda aktörer. Endast i ett fall var de formella bristerna så allvarliga att Boverket fattade beslut om tillbakadragande av produkten från den svenska marknaden.

Vid provning noterades ett antal avvikelser i produkternas prestanda. Dessa berodde dock i stor utsträckning på otillräckliga monteringsanvisningar, något som åtgärdades till följd av kontrollen.

I de fall där berörd tillverkare fanns i ett annat land anslutet till den inre marknaden skickades ärendet vidare till behörig myndighet i det landet för vidare handläggning. Mot bakgrund av genomförda kontroller och resultatet av kontakterna med de berörda aktörerna finner Boverket att projektet kan avslutas.

Denna rapport avslutar härmed Boverkets marknadskontroll avseende taksäkerhetsprodukter.

Bakgrund

Inledning

Boverket är ansvarig marknadskontrollmyndighet av byggprodukter.

Under år 2020–2023 utförde Boverket marknadskontroll av taksäkerhetsprodukter som tillhandahölls på den svenska marknaden. Kontrollens grundsyfte var att säkerställa att de berörda ekonomiska aktörerna följde gällande krav. Kontrollen bestod av en dokumentationskontroll, men även provning av vissa väsentliga egenskaper för att kontrollera att produkternas faktiska prestanda motsvarade det som deklarerats av tillverkaren.

Resultatet av marknadskontrollen redovisas i denna rapport.

Byggproduktförordningens krav

Byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkta för att få tillhandahållas på den europeiska inre marknaden. Kravet följer av förordning (EU) nr 305/2011, nedan kallad byggproduktförordningen.

Det är tillverkarens ansvar att bestämma och dokumentera produkters prestanda i enlighet med gällande krav. Genom att CE-märka produkten intygar tillverkaren att produktens verkliga prestanda motsvarar vad som deklarerats. Andra ekonomiska aktörer i leveranskedjan ansvarar för att se till att prestandadeklarationen, CE-märkningen och i förekommande fall monteringsanvisningar följer med till slutanvändaren.

Det är även krav på att dokumentationen ska finnas tillgänglig på det språk som krävs i det land där produkten tillhandahålls. I Sverige är det krav på att prestandadeklarationen och monteringsanvisningarna ska vara tillgängliga på svenska. Kravet följer av Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2013:7) om språkrav för prestandadeklarationer och vissa andra handlingar om byggprodukter.

Aktuella harmoniserade standarder

Marknadskontrollprojektet har i första hand avsett takbryggor som omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 516:2006 och takstegar som omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 12951:2004.

Säkerhetshakar som omfattas av SS-EN 517:2006 har inte varit föremål för kontroll. Däremot har Boverkets informationsbrev även skickats ut till aktörer som säljer den typen av produkter.

System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda

Taksäkerhetsprodukter som omfattas av någon av de harmoniserade standarderna enligt ovan är föremål för system 3 för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda.

System 3 innebär att tillverkaren ska utföra tillverkningskontroll i fabrik och att tillverkaren ska vända sig till ett anmält provningslaboratorium för inledande bedömning av prestanda.

Marknadskontrollens genomförande

Urval

Arbetet inleddes med identifiering av så många aktörer som möjligt aktiva på den svenska marknaden. Ett informationsbrev om gällande regler och den kommande kontrollen skickades till samtliga identifierade aktörer. Därefter gjordes ett urval för kontroll. Särskild omsorg lades på att få till såväl geografisk spridning som en skillnad i företagsstorlek, där så väl stora som medelstora och små företag inkluderades, med avsikt att få ett så representativt urval som möjligt.

Boverket valde ut 17 aktörer för kontroll. Av dessa var 7 tillverkare och 10 distributörer.

Dokumentationskontroll

Dokumentationskontrollen omfattade 20 produkttyper (10 takbryggor och 10 takstegar). Syftet med kontrollen var dels att säkerställa att de produkter som tillhandahålls på den svenska marknaden åtföljs av nödvändig dokumentation, dels att granska dokumentationen utifrån byggproduktförordningens krav.

Från tillverkare begärde Boverket in prestandadeklaration, CE-märkning, rapporter från inledande typprovningar samt monteringsanvisningar för de produkttyper som valts ut från kontroll. Från distributörer begärdes prestandadeklaration och CE-märkning samt monteringsanvisningar.

Provning

Utöver dokumentationskontrollen valdes även 18 taksäkerhetsprodukter ut för provning: 8 takstegar och 10 takbryggor. Provningarna utfördes av ett ackrediterat provningslaboratorium på uppdrag av Boverket.

Syftet med provningarna var att kontrollera att produkternas faktiska prestanda i fråga den väsentliga egenskapen mekanisk hållfasthet överensstämde med den deklarerade prestandan.

Provningarna gjordes i enlighet med tillämplig harmoniserad standard och avsåg såväl statisk som dynamisk last. Montering av produkterna skedde i enlighet med de bruksanvisningar som vid inköpstillfället följde med produkterna.

Marknadskontrollens resultat

Dokumentationskontroll

Prestandadeklaration

Prestandadeklarationerna för flertalet av de produkttyper som ingick i kontrollen var behäftade med någon typ av brist. Mestadels handlade det om att prestandadeklarationen inte var tillgänglig på svenska, vilket är ett krav för byggprodukter som säljs i Sverige.

Det förekom också prestandadeklarationer som innehöll en CE-logotyp. Det är inte uttryckligen förbjudet enligt byggproduktförordningen men inte heller något som frångår tillverkarens skyldighet att upprätta en separat CE-märkning.

CE-märkning

Den vanligaste bristen var att det saknades en separat CE-märkning. Tillverkarna hade i stället infogat en CE-logotyp i prestandadeklarationen och märkt produkterna med en CE-logotyp utan tillhörande information, vilket inte är tillräckligt enligt gällande regelverk.

Enligt byggproduktförordningen ska prestandadeklarationen och CE-märkningen vara olika dokument, vilket delvis har sin grund i att kraven för hur dessa får tillhandahållas skiljer sig åt. Prestandadeklarationen får tillhandahållas digitalt medan CE-märkningen måste finnas fysiskt tillgänglig på produkten, dess förpackning eller ett medföljande dokument.

Ytterligare en vanlig brist var att CE-märkningen var allmänt hållen, det vill säga att den inte avsåg en unik produkttyp utan snarare tillverkarens hela sortiment av takstegar eller takbryggor. Det har delvis sin grund i att taksäkerhetsprodukter skiljer sig från många andra byggprodukter på så sätt att de består av flera olika komponenter som användaren kan montera ihop till en slutprodukt med hjälp av tillverkarens anvisningar. Det är således den tilltänkta kombinationen av komponenter som utgör produkttypen. CE-märkningen ska avse den unika produkttypen, medan prestandadeklarationen kan avse flera varianter av en produkttyp.

De berörda tillverkarna korrigerade dokumentationen efter att Boverket påpekat bristerna. Boverket noterade att branschen upplever att det är en utmaning att fästa märkningen direkt på produkten och upprätthålla tillräcklig spårbarhet eftersom produkttypen består av flera delar. Av den anledningen accepterade Boverket märkning på förpackningen eller i medföljande monteringsanvisningar (förutsatt att dessa följer med produkten i pappersform).

Monteringsanvisningar

Samtliga produkter som ingick i kontrollen åtföljdes av monteringsanvisningar. Eftersom produkttypen består av flera komponenter är monteringsanvisningarna en av grundförutsättningarna för att produkten ska uppnå angivna prestanda. För att säkerställa att produkttypen upprätthåller angivna prestanda är det även viktigt att monteringsanvisningarna innehåller information om vilken typ av tak som produkten är avsedd att användas ihop med, samt eventuella relevanta säkerhetsavstånd och annat som användaren behöver känna till vid montering.

Boverket konstaterade att monteringsanvisningarna för tio av de 18 kontrollerade produkterna inte var tillräckligt tydliga. Detta upptäcktes i samband med de provningar som Boverket lät utföra. Mer information om provningarna finns under rubriken ”Provning” i denna rapport.

Underliggande teknisk dokumentation

En produkttyp saknade giltig underliggande teknisk dokumentation. Den dokumentation som fanns hade inte tagits fram av ett för uppgiften anmält organ. Det innebar i sin tur att såväl prestandadeklaration som CE-märkningen ansågs vara ogiltiga eftersom de upprättats på felaktig grund.

Boverket bedömde att bristen var allvarlig och fattade beslut om begränsande åtgärder i form av tillbakadragande från marknaden och återkallelse från slutkund. Beslutet överklagades till Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt, som upphävde beslutet. Därefter överklagade Boverket beslutet vidare till Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt och yrkade att föreläggandet om tillbakadragande från marknaden skulle kvarstå.

Mark- och miljööverdomstolen meddelade prövningstillstånd men avslog överklagandet med hänvisning till proportionalitetsprincipen. Domstolen medgav att bristerna kvarstod i fråga om produktexemplar tillverkade innan tillverkaren anlidade ett anmält organ, men att dessa ”torde kunna åtgärdas på ett mer lämpligt sätt än att återkalla stegarna från marknaden” (sic!). Boverket noterar emellertid att det berörda företaget redan vid tidpunkten för sitt överklagande hade upphört att tillhandahålla äldre exemplar av produkttypen, varför upphävandet av Boverkets beslut inte påverkar ärendets utfall.

I fråga om ytterligare ett par produkttyper noterade Boverket oklarheter kring den underliggande tekniska dokumentationen och begärde in kompletterande upplysningar. I första hand handlade det om ekonomiska aktörer som valt att tillhandahålla taksäkerhetsprodukter under eget namn eller varumärke och därmed ta över tillverkaransvaret i byggproduktförordningens mening (så kallade artikel 15-tillverkare). Eftersom taksäkerhetsprodukter lyder under system 3 för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda är det juridiskt möjligt för artikel 15-tillverkare att

teckna ett avtal med den ursprungliga tillverkaren om att få använda dennes provningsresultat, förutsatt att produkttyperna är identiska och att den ursprungliga dokumentationen är giltig i övrigt.

Provning

De harmoniserade standarderna för taksäkerhetsprodukter är utformade på ett sådant sätt att produkten ska klara vissa provningar för att tillverkaren ska ha rätt att deklarerat prestanda för mekanisk hållfasthet.

Provningarna visade att endast två av de tio provade takbryggorna och tre av de åtta provade takstegarna klarade testerna för såväl statisk som dynamisk last och därmed uppnådde angivna prestanda i fråga om mekanisk hållfasthet.

Takbryggor

Åtta av de provade takbryggorna uppvisade avvikelser från den deklarerade prestandan: fem i fråga om statisk last och tre i fråga om dynamisk last. I ett av dessa fall gick Boverket vidare med ett föreläggande om begränsande åtgärder i form av tillbakadragande. Beslutet överklagades men fastställdes av Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt.

I ett fall fanns det inte längre någon svensk distributör av produkten utan allt tillhandahållande skedde via tillverkaren, som hade sitt säte i Finland. Eftersom Boverket endast har jurisdiktion i Sverige överlämnades ärendet till Finland för kännedom och vidare hantering.

I de resterande sex fallen berodde avvikelserna på att produkterna hade monterats fel. I sin tur berodde detta på att monteringsanvisningarna inte innehöll tillräcklig information. Det ledde till att Boverket krävde korrigering av monteringsanvisningarna.

Takstegar

Fem av de provade takstegarna uppvisade avvikelser från den deklarerade prestandan: en i fråga om statisk last och fyra i fråga om dynamisk last. I ett av dessa fall berodde avvikelserna på bristfällig information i monteringsanvisningen. I detta fall krävde Boverket korrigering av monteringsanvisningen.

I ett fall var det uppenbart att provningsresultatet berodde på handhavandefel hos provningslaboratoriet, det vill säga att provningslaboratoriet hade gjort avsteg från monteringsanvisningen. Det innebär att Boverket inte kunde använda provningsresultatet för att bedöma produktens faktiska prestanda.

I ett fall bedömde Boverket att de avvikelser som provningsresultaten påvisade var allvarliga, i synnerhet med hänsyn till att produkten även var behäftad med allvarliga formella brister. I detta fall beslutade Boverket

att förelägga den berörda aktören om tillbakadragande och återkallelse av produkttypen från den svenska marknaden, samt överlämnade ärendet till det land där tillverkaren har sitt säte för kännedom och vidare hantering. Beslutet om tillbakadragande och återkallelse överklagades till Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt. Domstolen upphävde delar av beslutet med hänvisning till att provningsresultaten inte kunde ligga till grund för beslutet. Domstolen konstaterade att det fanns ett tolkningsutrymme i den harmoniserade standarden, det vill säga att det inte var möjligt att utesluta att resultaten berott på att provningslaboratoriet tolkat standarden fel och därmed hanterat produkten fel.

I de två resterande fallen bedömde Boverket att avvikelserna var allvarliga och beslutade om att förelägga de berörda aktörerna om tillbakadragande. Besluten överklagades vidare till Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt. Besluten upphävdes med hänvisning till ovannämnda tolkningssvårigheter i den harmoniserade standarden.

Slutsatser

Det finns flera lärdomar att dra från detta projekt.

För det första noterar Boverket vikten av korrekta och tillräckligt tydliga monteringsanvisningar. Det är inget unikt för taksäkerhetsprodukter, utan något som alltid är aktuellt i fråga om byggprodukter som består av flera komponenter eller som kräver särskilda förutsättningar för att kunna användas korrekt. I fråga om taksäkerhetsprodukter är det exempelvis viktigt för användaren att veta vilken typ av tak som produkten får eller inte får användas på.

För det andra noterar Boverket att spårbarheten mellan komponenterna, den slutliga produkten och dess dokumentation är viktig. Eftersom produkterna i stor utsträckning består av flera komponenter som måste kunna länkas ihop för att den tilltänkta prestandan ska kunna uppnås, får det inte finnas något tolkningsutrymme för användaren.

Avslutningsvis konstaterar Boverket att marknadskontrollen har bidragit till en högre grad av regelefterlevnad. Under projektets gång noterade Boverket att flertalet produkter var behäftade med formella brister, något som har åtgärdats till följd av kontrollen. Boverket har dock i sin kommunikation med de berörda aktörerna påpekat vikten av ett systematiskt kvalitetsarbete. Även om kontrollen endast har avsett ett urval produkter, förväntas de berörda aktörerna vidta nödvändiga korrigeringar i fråga om samtliga produkter i sitt sortiment.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se